

5. Præterea Superior non iudicatur ab inferiori. Sed multi licite divitiis utentes, majoris erunt multis voluntarie pauperibus. Ergo voluntarii pauperes non iudicabunt. (2) sed ab aliis iudicabuntur.

Sed contra. Job xxxvi. 6. Non salvat impius, et iudicium pauperibus tribuit. Ergo pauperum est iudicare.

Præterea. Math. xix. super illud, Vos qui reliquistis omnia &c. dicit Glossa: Qui reliquerunt omnia, & secuti sunt Dominum, hi iudices erunt: qui licita habentes, recte usi sunt, iudicabuntur: & sic idem quod prius.

QUESTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod Angeli debeant iudicare. Math. xxv. 31. Cum venerit Filius in maiestate sua, & omnes Angeli cum eo. Sed loquitur de adventu ad iudicium. Ergo videtur quod etiam Angeli iudicabunt.

2. Præterea. Angelorum ordines nomina sortiuntur ex officio quod exercent. Sed quidam Angelorum ordo est ordo Thronorum, quod videtur pertinere ad iudicariam potestatem: thronum enim est sedes iudicis, solum Regis, cathedra doctoris. Ergo aliqui Angeli (3) iudicabunt.

3. Præterea. Sanctis post hanc vitam promittitur Angelorum æqualitas. Math. xxii. Si ergo homines hanc habebunt potestatem ut iudicent, multo fortius & Angeli.

Sed contra. Joan. v. 27. Potestatem dedit ei iudicium facere, quia Filius hominis est. Sed Angeli non communicant in humana natura. Ergo nec in iudicaria potestate.

Præterea. Non est ejusdem iudicare, & esse iudicis ministrum. Sed Angeli erunt in iudicio illo ut ministri iudicis. Math. xiii. 41. Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala. Ergo Angeli non iudicabunt.

QUESTIUNCULA IV.

1. Uterius. Videtur quod post diem iudicii demones non exequantur sententiam iudicis in damnatis. Quia demones magis peccaverunt quam homines. Ergo non est iustum quod homines per demones torqueantur.

2. Præterea. Sicut demones suggerant hominibus mala, ita Angeli suggerunt bona. Sed premiare bonos non erit officium Angelorum: sed hoc erit ab ipso Deo immediate. Ergo nec punire malos erit officium demonum.

Sed contra est quod homines peccatores se diabolo subjecerunt peccando. Ergo iustum est ut ei subiciantur in pœnis, quasi ab eo puniendi.

SOLUTIO II.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod iudicare multipliciter dicitur. Uno modo casualiter, ut dicatur illud iudicare unde apparet aliquis iudicandus; & secundum hoc aliqui dicuntur iudicare comparatione, in quantum ex comparatione aliorum aliqui iudicandi ostenduntur, sicut patet Math. xii. 41. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione ista, & condemnabunt eam. Sed sic iudicare in

(2) Al. nisi alii. (3) Al. iudicabuntur. (4) Al. sic. (5) Al. quod divina contemplationi assistunt qui &c. (6) Nicolai quod.

iudicio communiter bonorum, & malorum est. Alio modo dicitur iudicare, quasi interpretative: interpretatur enim aliquem facere qui facienti consentit: unde illi qui consentiunt Christo iudici, ejus sententiam approbando, iudicare dicuntur: & sic iudicare est omnium electorum: unde dicitur Sap. 111. 8. Iudicabunt Sancti nationes. Tertio modo dicitur iudicare quasi per similitudinem, quia scilicet similitudinem iudicis habet, in quantum sedet in loco eminenti sicut iudex; (4) sicut assessores iudicare dicuntur: & secundum hunc modum dicunt quidam, quod perfecti viri, quibus iudicaria potestas promittitur; Math. xix. iudicabunt, scilicet per honorabilem sessionem, quia superiores cæteris in iudicio apparebunt, occurrentes Christo obviam in aera. Sed istud non videtur sufficere ad promissionem Domini complendam, qua dicitur, Sedebitis iudicantes: videtur enim iudicium sessioni superaddere. Et ideo est quartus modus iudicandi, qui perfectis viris conveniet, in quantum continentur in eis decreta divinæ justitiæ, ex quibus homines iudicabuntur; sicut si liber in quo continetur lex, iudicare dicatur: unde Apoc. xx. iudicium sedit, & libri aperti sunt. Et per hunc modum hanc iudicationem Richardus de Sancto Victore, tract. de iudicaria potestate part. 1. exponit: unde dicit, (5) quod qui divine contemplationi assistunt, qui in libro sapientiæ quotidie legunt, velut in cordium voluminibus transcribunt quidquid iam perspicua veritatis intelligentia comprehendunt; & infra: Quid vero sunt iudicantium corda divinitus in omnem veritatem edocta, nisi quedam canonum decreta? Sed quia iudicare importat actionem in alium procedentem, ideo proprie loquendo iudicare dicitur qui sententiam loquendo in alterum fert. Sed hoc dupliciter contingit. Uno modo ex propria auctoritate; & hoc est illius proprie qui habet in alios dominium, & potestatem, cuius regimini subduntur qui iudicantur, unde ejus est in eos jus ferre: & sic iudicare solius Dei est. Alio modo iudicare est sententiam alterius auctoritate latam in aliorum notitiam ducere, quod est sententiam latam pronuntiare; & hoc modo perfecti viri iudicabunt: quia alios ducent in cognitionem divinæ justitiæ, ut sciant quid eis iuste pro meritis debeatur, ut ipsa revelatio justitiæ iudicium dicatur. Unde dicit Richardus de Sancto Victore, ubi sup. Iudices eorum iudicandis decretorum suorum libros aperire, est ad eorum suorum inspectionem inferiorum quorumlibet visum admittere, sensumque suum in his quæ ad iudicium pertinent revelare.

Ad primum ergo dicendum, quod obiectio illa procedit de iudicio auctoritatis, quod soli Christo conveniet.

Et similiter dicendum ad secundum. Ad tertium dicendum, quod non est inconveniens aliquos Sanctorum aliis quædam revelare, vel per modum illuminationis, sicut superiores Angeli inferiores illuminant; vel per modum locutionis, sicut (6) quando inferiores superioribus loquuntur.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod paupertati debetur iudicaria potestas specialiter propter tria. Primo ratione congruitatis: quia voluntaria paupertas est eorum qui, omnibus quæ mundi sunt contemptis, soli Christo inhaerent: & ideo non est eis

(2) Al. nisi alii. (3) Al. iudicabuntur. (4) Al. sic. (5) Al. quod divina contemplationi assistunt qui &c. (6) Nicolai quod.

aliquid quod eorum iudicium à justitia deflectat, unde idonei ad iudicandum redduntur, quasi veritatem justitiæ præ omnibus diligentes. Secundo per modum meriti: quia humiliari respondet exaltatio pro merito. Inter omnia autem quæ hominem in hoc mundo despectum faciunt, præcipuum est paupertas: unde & pauperibus excellentia iudicariæ potestatis promittitur, ut sic qui se propter Christum humiliat, exaltet. Tertio quia paupertas disponit ad prædictum modum iudicandi. Ex hoc enim aliquis Sanctorum iudicare dicitur, ut ex prædictis patet, quod cor habebit edoctum omni divina veritate, quam aliis potens erit manifestare. In progressu autem ad perfectionem primum quod reliquendum occurrit, sunt exteriores divitiæ, quia hæc sunt ultimo acquisite: quod autem est ultimum in generatione, est primum in destructione: unde & inter beatitudines, quibus est progressus ad perfectionem, prima ponitur paupertas. Et sic paupertati respondet iudicaria potestas, in quantum est prima dispositio ad potestatem prædictam. Et hinc est quod non quibuscumque pauperibus, etiam voluntarie, re-promittitur potestas prædicta, sed illi qui relinquentes omnia sequuntur Christum secundum perfectionem vite.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut dicit Augustinus XX. de Civ. Dei, cap. v. alio ordine, nec quoniam super duodecim sedes sessuros esse ait, duodecim solos homines cum (7) illo iudicaturus putare debemus: alioquin quoniam in locum Judæ traditoris Apostolum Mathiam legimus ordinatum; Paulus, qui plus aliis laboravit, ubi ad iudicandum sedeat, non habebit. Unde duodenario numero significata est universa iudicantium multitudo propter duas partes septenarii, scilicet tria, & quatuor, quæ in se ductæ duodenarium faciunt. Septenarius autem est numerus perfectionis, (8) vel propter hoc quod consistat ex duplici senario, qui est numerus perfectus, vel quia ad litteram duodecim Apostolis loquebatur, in quorum persona hoc omnibus eorum sectatoribus promittebatur.

Ad secundum dicendum, quod virginitas, & martyrium non ita disponunt ad retinendum in corde decreta divinæ justitiæ sicut paupertas; sicut è contrario exteriores divitiæ ex sua solitudine suffocant verbum Dei, ut dicitur Luc. viii. Vel dicendum, quod paupertas non solum sufficit ad meritum iudicariæ potestatis; sed quia est prima pars perfectionis, cui respondet iudicaria potestas: unde inter ea quæ sequuntur ad paupertatem, ad perfectionem spectantia, possunt computari & virginitas, & martyrium, & omnia perfectionis opera; non tamen sunt ita principalia sicut paupertas: quia principium est maxima pars rei.

Ad secundum dicendum, quod ille qui legem proposuit, aut exhortatus est ad bonum, iudicabit casualiter loquendo: quia per comparisonem ad verba ab ipso proposita aliqui iudicabuntur: & ideo non respondet proprie potestas iudicariæ prædicationi, vel doctrinæ. Vel dicendum secundum quosdam, quod tria requiruntur ad iudicariam potestatem. Primo abdicatio temporalium (9) curarum, ne impediatur animus à sapientiæ perceptione. Secundo requiritur habitus continens divinam justitiam scitam, & observatam. Tertio quod illum justitiam alios docuerit; & sic doctrina erit completus meritum iudicariæ potestatis.

Ad quartum dicendum, quod Christus in hoc quod est iniuste iudicatus, seipsam humiliavit (obla-

tus est enim quia voluit) & meritum humilitatis est iudicaria exaltatio, qua ei omnia subduntur, ut dicitur Philip. 11. Et ideo magis debetur iudicaria potestas illis qui voluntarie se humiliant bona temporalia abjiciendo, propter quæ homines à mundanis honorantur, quam his qui ab aliis humiliantur.

Ad quintum dicendum, quod inferior non potest iudicare superiorem auctoritate propria, sed tamen auctoritate superioris potest, sicut patet in iudicibus delegatis: & ideo non est inconveniens, si hoc quasi accidentale præmium pauperibus detur, ut iudicent alios, etiam qui sunt excellentioris meriti, respectu præmii essentialis.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod assessores iudicis debent esse iudici proportionales, vel conformes. Iudicium autem Filio attribuitur, quia secundum humanam naturam omnibus apparebit tam bonis quam malis, quamvis tota Trinitas iudicet per auctoritatem: & ideo etiam oportet ut assessores iudicis humanam naturam habeant, in qua possint ab omnibus bonis, & malis videri: & sic Angelis non competit iudicare; quamvis etiam Angeli aliquo modo possint dici iudicare, scilicet per sententiam approbationem.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut ex Glossa (collaterali) ibidem patet, Angeli cum Christo venient non ut iudices, sed ut sint testes humanorum actuum, sub quorum custodia homines bene vel male egerunt.

Ad secundum dicendum, quod nomen Throni attribuitur Angelis ratione illius iudicii quod Deus semper exercet, omnia iustissime gubernando, cuius iudicii Angeli sunt quodammodo executores, & promulgatores. Sed iudicium quod de omnibus per hominem Christum fiet, etiam requirit homines assessores, ad illud bene: immoderate enim non possunt.

Ad tertium dicendum, quod hominibus promittitur Angelorum æqualitas quantum ad præmium essentialiale. Nihil tamen prohibet aliquod accidentale præmium hominibus exhiberi quod Angelis non dabitur, ut patet de aureola virginum, aut martyrum: & similiter potest dici de iudicaria potestate.

SOLUTIO IV.

Ad quartam questionem dicendum, quod circa hoc tangitur à Magistro in littera duplex opinio; & utraque Dei iustitiæ videtur competere. Ex hoc enim quod homo peccat, iuste demones subicitur; sed demones in futurum post diem iudicii hominibus non præesse, in pœnis, respicit ordinem divinæ justitiæ ex parte demonum punientium; contraria vero opinio respicit ordinem divinæ justitiæ ex parte hominum punitorum. Quæ autem harum verior sit, certum nobis esse non potest. Verius autem æstimo, quod sicut servabitur ordo in salvatis, quo quidam à quibusdam illuminabuntur, & perficientur, eo quod celestis hierarchiæ ordines perpetui erunt; ita salvabitur ordo in pœnis, ut homines per demones puniantur, ne totaliter ordo divinus quo Angelos medios inter naturam divinam & humanam constituit, annulletur. Et ideo sicut hominibus per Angelos divinæ illuminationes deterrantur, ita etiam demones sunt executores divinæ justitiæ in malos. Nec in hoc aliquid minuetur de demonum pœna, quia in hoc

(7) Al. illis. (8) Al. & propter. (9) Al. creaturarum, Nicolai rerum, vel curarum. non vult illi.

hoc quod etiam alios torquent, ipsi torquebuntur. Ibi enim miserorum societas miseriam non minuet, sed augetur.

Ad primum ergo dicendum, quod prelatio illa que dicitur evacuanda per Christum in futuro, est accipienda secundum modum prelationis que est secundum statum huius mundi, in quo & homines hominibus principantur, & Angeli hominibus, & Angeli Angelis, & demones demonibus, & demones hominibus; & hoc totum ad perducendum ad finem, vel abducendum a fine. Tunc autem cum omnia ad finem suum pervenerint, non erit prelatio adducens ad finem, sed conservans in fine boni, vel mali.

Ad secundum dicendum, quod quamvis meritum demonum non requirat ut hominibus preferantur, quia iniuste sibi homines subjecerunt; tamen hoc requirit ordo nature ipsorum ad naturam humanam: bona enim naturalia in eis integra manent, ut Dionysius dicit iv. cap. de div. Nomin.

Ad tertium dicendum, quod Angeli boni (1) non sunt causa principalis premissi electis: quia hoc omnes immediate a Deo percipient: sed tamen quorundam accidentalium premiorum Angeli hominibus sunt causa, inquantum per superiores Angelos inferiores & Angeli, & homines illuminantur de aliquibus secretis divinorum que ad substantiam beatitudinis non pertinent. Et similiter etiam principalem penam damnati percipient immediate a Deo, scilicet exclusionem perpetuam a visione divina; alias autem penas sensibiles non est inconueniens hominibus per demones infligi. In hoc tamen est differentia; quia meritum exaltat, sed peccatum deprimit: unde cum natura angelica sit altior quam humana, quidam propter excellentiam meriti intantum exaltabuntur, quod talis exaltatio excedet altitudinem nature, & premii in quibusdam Angelis: unde etiam quidam Angeli per quosdam homines illuminabuntur: sed nulli homines peccatores propter aliquem gradum malitie venient ad illam eminentiam que debetur nature demonum.

ARTICULUS III.

Utrum omnes homines in iudicio compareant.

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non omnes homines in iudicio compareant. Quia dicitur Matth. xix. 28. Sedebitis super sedes iudicantes duodecim tribus Israel. Sed non omnes homines pertinent ad illas duodecim tribus. Ergo videtur quod non omnes homines compareant.

2. Præterea. Idem videtur per hoc quod dicitur in Psalm. i. 6. Non resurgent impij in iudicio. Sed multi hominum sunt tales. Ergo in iudicio non comparebunt.

3. Præterea. Ad hoc aliquis ad iudicium adducitur, ut ejus merita discutiantur. Sed quidam sunt qui nulla merita habuerunt, sicut pueri ante perfectam ætatem decedentes. Ergo illos in iudicio comparere non est necesse.

Sed contra est quod dicitur Actuum x. quod Christus est constitutus a Deo iudex vivorum, & mortuorum. Sed sub istis differentiis comprehenduntur omnes homines, qualitercumque vivi a mortuis distinguantur. Ergo omnes homines in iudicio comparebunt.

Præterea. Apoc. 1. 7. dicitur: Ecce venit cum nu-

(1) Al. deest non. (2) Vulgata: iudicatur. (3) Vulgata omittit ante tempus.

bibus, & videbit eum omnis oculus. Hoc autem non esset, si non omnes homines in iudicio comparerent. Ergo &c.

QUÆSTIUNCULA II.

1. Uterius. Videtur quod nulli boni in iudicio iudicentur. Quia Joan. 111. 18. Qui credit in eum, non iudicabitur. Sed omnes boni crediderunt in eum. Ergo non iudicabuntur.

2. Præterea. Illi non sunt beati quibus est incerta sua beatitudo, ex quo Augustinus probat, de Civ. Dei Lib. XI. cap. ix. xi. & xv. demones numquam fuisse beatos. Sed Sancti homines nunc sunt beati. Ergo certi sunt de sua beatitudine. Sed quod est certum, non adducitur in iudicium. Ergo boni non iudicabuntur.

3. Præterea. Timor beatitudini repugnat. Sed extremum iudicium, quod tremendum maxime dicitur non poterit fieri sine timore eorum qui sunt iudicandi: unde etiam Gregorius dicit, Lib. XXXIV. Moral. cap. vii. super illud Job xxi. Cum sublatus fuerit, timebunt Angeli. Consideremus quomodo tunc iniquorum conscientia concutitur, quando etiam iustorum vita turbatur. Ergo beati non iudicabuntur.

Sed contra. Videtur quod omnes boni iudicentur. Quia dicitur II. Corinth. v. 10. Omnes adestabimus ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis que gessit sive bona, sive mala. Sed non est aliud iudicari. Ergo omnes iudicabuntur.

Præterea. Universale omnia comprehendit. Sed illud iudicium dicitur universale. Ergo omnes iudicabuntur.

QUÆSTIUNCULA III.

1. Uterius. Videtur quod nulli mali iudicabuntur. Sicut enim est certa infidelium damnatio, ita & eorum qui in mortali decedunt. Sed propter damnationis certitudinem, dicitur Joan. 111. 18. Qui non credit jam iudicatus est. Ergo eadem ratione nec alij peccatores iudicabuntur.

2. Præterea. Vox iudicis est valde terribilis eis qui per iudicium condemnantur. Sed, sicut in littera ex verbis Gregorii habetur, ad infideles allocutio iudicis non fiet. Si ergo fieret ad fideles damnandos, infideles de sua infidelitate commodum reportarent; quod est absurdum.

Sed contra. Videtur quod omnes mali sint iudicandi. Quia omnibus malis infligetur pena secundum quantitatem culpæ. Sed hoc sine diffinitione iudicii esse non potest. Ergo omnes mali iudicabuntur.

QUÆSTIUNCULA IV.

1. Uterius. Videtur quod Angeli in futuro iudicentur. Quia dicitur I. Corinth. vi. 3. Nescitis quoniam Angelos iudicabimus? Sed hoc non potest referri ad statum presentis temporis. Ergo hoc referri debet ad futurum iudicium.

2. Præterea. Job xl. 28. dicitur de Behemoth, per quem diabolus intelligitur: Cunctis videntibus precipitabitur: & Marc. 1. 24. exclamavit demon ad Christum: Venisti ante tempus perdere nos: & Glossa dicit ibidem, quod demones in terra Dominum cernentes, se continuo iudicandos credebant. Ergo videtur quod eis finale iudicium reservatur.

Præ-

3. Præterea. II. Petri 11. 4. dicitur: Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos in iudicium reservati. Ergo videtur quod Angeli iudicabuntur.

Sed contra. Deus non iudicat bis in idipsum. Sed mali Angeli jam iudicati sunt: unde Joan. xvii. 11. Princeps mundi iam iudicatus est. Ergo in futuro Angeli non iudicabuntur.

Præterea. Perfectior est bonitas, vel malitia Angelorum quam aliquorum hominum in statu viæ. Sed quidam homines boni, & mali non iudicabuntur, ut in littera dicitur. Ergo Angeli boni, vel mali non iudicabuntur.

SOLUTIO I.

Respondeo dicendum ad primam questionem, quod potestas iudicaria Christo homini collata est in premium humilitatis, quam in passione exhibuit. Ipse autem sua passione sanguinem pro omnibus fudit quantum ad sufficientiam, licet non in omnibus effectum habuit propter impedimentum in aliquibus inventum. Et ideo congruum est ut omnes homines in iudicio congregentur ad videndum ejus exaltationem in humana natura, secundum quam constitutus est a Deo iudex vivorum, & mortuorum.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut dicit Augustinus XX. de civit. Dei, ubi sup. non quia dictum est, Iudicantes duodecim tribus Israel, tribus Levi, quia tertiadecima est, iudicanda non erit, aut solum illum populum, non etiam gentes cæteras iudicabunt. Ideo autem per duodecim tribus omnes alie gentes significatæ sunt, quia per Christum in sortem duodecim tribuum omnes gentes sunt vocatæ.

Ad secundum dicendum, quod hoc quod dicitur, Non resurgent impij in iudicio, si referatur ad omnes peccatores, sic intelligendum est, quod non resurgent ad hoc quod iudicent. Si autem impij dicantur infideles; sic intelligendum est quod non resurgent ad hoc quod iudicentur, quia jam iudicati sunt, sed omnes resurgent, ut in iudicio compareant ad gloriam iudicis intuendam.

Ad tertium dicendum, quod etiam pueri ante perfectam ætatem decedentes in iudicio comparebunt; non autem ut iudicentur, sed ut videant gloriam iudicis.

SOLUTIO II.

Ad secundam questionem dicendum, quod ad iudicium duo pertinent, scilicet discussio meritorum, & retributio premiorum. Quantum ergo ad receptionem premiorum omnes iudicabuntur etiam boni, in eo quod unusquisque recipiet ex divina sententia premium merito respondens. Sed discussio meritorum non fit nisi ubi est quedam meritorum commixtio bonorum cum malis. Illi autem qui ædificant super fundamentum fidei aurum, & argentum, & lapides preciosos, divinis servitiis totaliter insistentes, quia nullam admixtionem notabilem alicujus mali meriti habent, in eis discussio meritorum locum non habet; sicut illi qui rebus mundi penitus abjectis sollicitè cogitant solummodo que sunt Dei: & ideo salvabuntur, sed non iudicabuntur. Illi vero qui ædificant super fundamentum fidei lignum, & fœnum, & stipulam, qui adhuc scilicet amant sæcularia, &

(3) Al. quidem. (4) Al. quod punitio est effectus justitiæ, præmiatio autem misericordiæ: magis autem Deo &c. (5) Al. supra psal. præmiserat. (6) Al. deest qui.

terrenis negotiis implicentur, ita tamen quod nihil Christo præponant, sed studeant peccata eleemosynis expiare, habent (3) quamdam commixtionem bonorum meritorum cum malis: & ideo discussio meritorum in eis locum habet: unde tales quantum ad hoc iudicabuntur, & tamen salvabuntur.

Ad primum ergo dicendum, (4) quod quia punitio est effectus justitiæ, præmiatio autem misericordiæ; magis Deo, & iudicio, quod est actus justitiæ, antonomastice punitio attribuitur, ut interdum iudicium pro ipsa condemnatione accipiatur: & sic intelligitur auctoritas inducta, ut per Glossam ibidem patet.

Ad secundum dicendum, quod discussio meritorum in electis non erit ad tollendum incertitudinem beatitudinis a cordibus ipsorum iudicandorum; sed ut præminetia bonorum meritorum ad mala ostendatur omnibus manifeste; & sic Dei justitiæ comprobetur.

Ad tertium dicendum, quod Gregorius loquitur de justis adhuc in carne mortaliter existentibus: unde (5) supra præmiserat: Hi qui in corporibus reperiri poterint; quamvis jam fortes, atque perfecti, quia adhuc in carne sunt positi, non possunt in tanti terroris turbine nulla formidine concuti. Unde patet quod terror ille referendus est ad tempus immediate iudicium præcedens, tremendum quidem maxime malis, non autem bonis, quibus nulla erit mali suspicio.

Rationes autem que sunt in oppositum, procedunt de iudicio quantum ad retributionem premiorum.

SOLUTIO III.

Ad tertiam questionem dicendum, quod iudicium quod est penarum retributio pro peccatis, omnibus malis competit; iudicium autem quod est discussio peccatorum, solum fidelibus: quia in infidelibus non est fidei fundamentum, quo sublato, omnia opera sequentia perfecta rectitudine intentionis carent: unde non est in eis aliqua permixtio bonorum meritorum ad mala, que discussionem requirant. Sed fideles in quibus manet fidei fundamentum, ad minus fidei actum laudabilem habent, (6) qui quamvis non sit meritorius sine charitate, tamen, quantum est de se, est ordinatus ad meritum: & ideo in eis iudicium discussionis locum habet. Unde ipsi fideles, qui fuerunt saltem numero cives civitatis Dei, iudicabuntur ut cives, in quos sine discussione meritorum sententia mortis non fertur; sed infideles condemnabuntur ut hostes, qui consueverunt apud homines absque meritorum audientia exterminari.

Ad primum ergo dicendum, quod quamvis eis qui in mortali decedunt, pro certo constet de eorum damnatione; quia tamen aliqua que pertinent ad bene merendum habent annexa, oportet ad manifestationem divinæ justitiæ, ut discussio de eorum meritis fiat, per quam ostendatur eos juste a civitate Sanctorum excludi, ejus esse cives numero exterius videbantur.

Ad secundum dicendum, quod allocutio illa spiritualiter intellecta, secundum hoc non erit aspera fidelibus condemnandis, quod in eis aliqua sibi placencia manifestabit, que in infidelibus inveniri non possunt: quia sine fide impossibile est placere Deo, Hebr. xi. Sed sententia condemnationis, que in omnes feretur, omnibus terribilis erit.

Rationes autem que sunt in oppositum, procedunt de iudicio quantum ad retributionem premiorum.